

ภาควิชา

ภาคผนวก ก
บุคลากรกรม

บุคลากรกรม

1. ผู้ขายสมุนไพร จำนวน 10 คน

เครือวัลย์ เทพแสงพราว ร้านไมตรี เลขที่ 100/9 ถนนกะโรม ตำบลคลัง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ธีรภาพ สันธุเศรษฐ์ ร้านพันธะไอสถ เลขที่ 1039 ถนนกะโรม ตำบลคลัง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

พิชัย อุ่ทอง บริษัทศิริสมุนไพโร ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ยินดี เขียวเสน ร้านยินดีสมุนไพโร ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ยงยุทธ อังศุวัฒนากุล ร้านชื่นแซไอสถ เลขที่ 1202/5 ถนนบูรณาราม ตำบลคลัง
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

วิลาส ฤกษ์มงคล ร้านอาภรณ์สมุนไพโร เลขที่ 1209 ถนนยมราช ตำบลคลัง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ระวีวรรณ สุวรรณพะโยม ร้านกระแสงไอสถ เลขที่ 987/14 ถนนท่าช้าง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

สง่า เทพฉิมพลี ร้านตำนานสมุนไพโร เลขที่ 1047 ถนนกะโรม ตำบลคลัง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

สุชาติ สุขเกษม ร้านสุชาติสมุนไพโร เลขที่ 1209/4 ถนนยมราช ตำบลคลัง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

สุนีย์ วิทย์พิบูลย์รัตน์ ร้านยงแซ เลขที่ 1063/2 ถนนยมราช ตำบลคลัง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

2. ผู้ป่วยที่ใช้บริการร้านสมุนไพร จำนวน 10 คน

จิตนา เนียมใหม่ บ้านเลขที่ 17/46 หมู่ที่ 2 ตำบลกระแสดินธุ์ อำเภอกระแสดินธุ์
จังหวัดสงขลา.

นิคม จงใจ วัดชายนา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

นิยม สุขเสนา บ้านเลขที่ 24/1 หมู่ที่ 8 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว เกอเชียรใหญ่
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ปราณี อัจฉริยะปัญญา บ้านเลขที่ 15 หมู่ที่ 2 ตำบลควนสวรรค์ อำเภอฉวาง จังหวัด
นครศรีธรรมราช.

พอบ ไชยพฤษ บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 9 ตำบลกำแพงเขา อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

แย้ม ช่อมภา บ้านเลขที่ 166 หมู่ที่ 1 ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

วรรณิ จางบัว บ้านเลขที่ 244 หมู่ที่ 7 ตำบลช้างกลาง กิ่งอำเภอช้างกลาง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

โสภา สุวรรณโณ 19/2 หมู่บ้านแสงตะวัน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

อุบล นาคราช บ้านเลขที่ 45 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านลำนาว อำเภอบางขัน
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

อ้วย สงสังข์ บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 20 ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

3. แพทย์แผนไทยผู้รักษาโรคด้วยสมุนไพร จำนวน 10 คน

ชวน แจ่มจันทร์ บ้านเลขที่ 33 ตำบลท้ายลำภา อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ดวง จุติมุสิกดิษฐ์ บ้านเลขที่ 4 หมู่ที่ 1 ตำบลท้ายลำภา อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ทิวา บุรง บ้านเลขที่ 13 หมู่ที่ 1 ตำบลไสหร้า อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ประภาส สติธีรพันธ์ บ้านเลขที่ 30/35 หมู่ที่ 1 ตำบลปากนคร อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ฝัน ชุมแก้ว บริษัทศิริสมุนไพโร ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ริม สุวรรณมุก บ้านเลขที่ 71/1 หมู่ที่ 7 ตำบลควนชุม อำเภอรัตนพิบูลย์
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

เลื่อม ศิริพรหม บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 4 ตำบลกำแพงเซา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

วาสน์ อุตรนาค บ้านเลขที่ 144 หมู่ที่ 9 ตำบลท้ายสำเภา อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ไสว จินพันธ์ บ้านเลขที่ 51 หมู่ที่ 3 ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

เอื้อน คหะวงศ์ บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 2 ตำบลนาเชื่อง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช.

4. แพทย์แผนไทยผู้ทำหน้าที่สอน จำนวน 5 คน

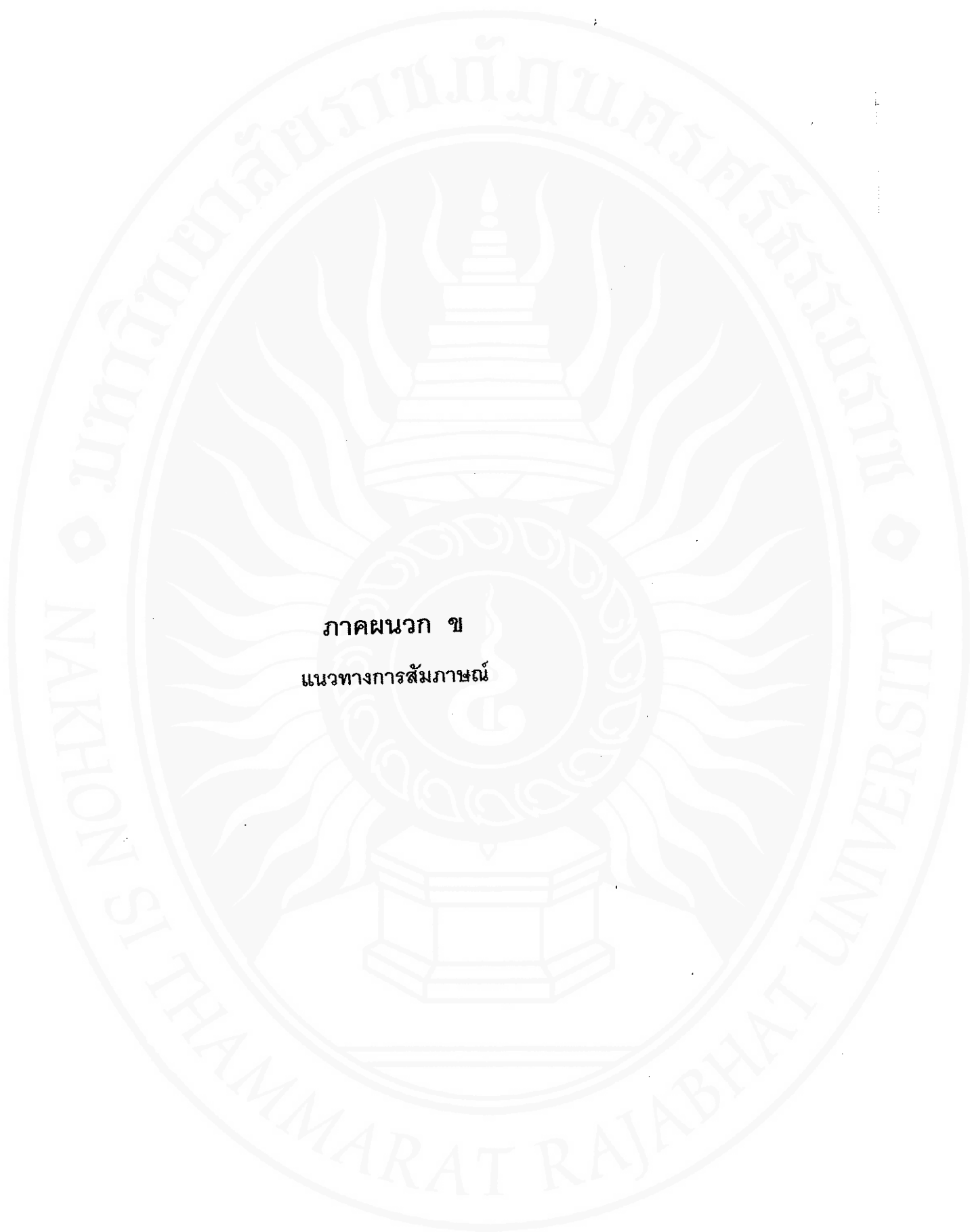
กึกา วิมลเมธี ศูนย์แพทย์ไทยวัดศาลาามีชัย ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

เนิม มะลิแก้ว ศูนย์แพทย์ไทยวัดศาลาามีชัย ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ประวิทย์ วงศ์วรชาติ สมาคมแพทย์แผนไทยวัดโคกธาดู ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

รัชฎา สงวนโสตร บ้านเลขที่ 1303 หมู่ที่ 9 ตำบลท้ายสำเภา อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

เสรี ศรีสุราษฎร์ ศูนย์แพทย์ไทยวัดศาลาามีชัย ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ภาคผนวก ข
แนวทางการสัมภาษณ์

แนวทางการสัมภาษณ์

- วัตถุประสงค์ :** เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีการรักษาโรคด้วยสมุนไพรในสังคม
ท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
- กลุ่มเป้าหมาย :** ผู้ขายสมุนไพร แพทย์แผนไทย แพทย์พื้นบ้านที่ทำหน้าที่รักษาโรค
แพทย์แผนไทยที่ทำหน้าที่สอน ผู้ป่วยที่ใช้สมุนไพรรักษาโรค

ข้อมูล

1. ผู้ขายสมุนไพร

1.1 ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ อายุ ความรู้

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาโรคด้วยสมุนไพร ได้แก่ สมุนไพรที่ใช้จากอดีตสืบ

เนื่องมาปัจจุบัน การเก็บรักษาสมุนไพร การใช้สมุนไพร การปรุงสมุนไพร โรคที่เป็นกันมากและ
นิยมรักษาด้วยสมุนไพร อาชีพและภูมิฐานะของผู้ที่มาใช้บริการซื้อสมุนไพร

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการสืบทอดองค์ความรู้

1.4 ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงและสืบเนื่องประเพณีการรักษาโรคด้วยสมุนไพร

ได้แก่ ด้านความนิยมในการใช้สมุนไพร ด้านการปรุงยา วิธีการรักษาโรค แหล่งสมุนไพร การ
เจียดยา ความสัมพันธ์ในการอยู่ในสังคม แนวคิดเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรจากอดีตมาปัจจุบัน

1.5 ข้อมูลจากการสังเกต ความมีน้ำใจ การต้อนรับผู้วิจัย การต้อนรับลูกค้า
สภาพภายในร้าน การจัดร้าน ลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของร้าน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้
(มีความสืบเนื่องจากอดีต หรือเปลี่ยนไปตามยุคสมัย) ภาวะการซื้อขายสมุนไพรในร้าน

2. แพทย์ผู้รักษาโรคด้วยสมุนไพร

2.1 ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ อายุ ความรู้

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาโรคด้วยสมุนไพร ได้แก่ สมุนไพรที่ใช้จากอดีต

สืบเนื่องมาปัจจุบัน การเก็บรักษาสมุนไพร การใช้สมุนไพร การปรุงสมุนไพร โรคที่เป็นกันมาก
และนิยมรักษาด้วยสมุนไพร อาชีพและภูมิฐานะของผู้ที่มาใช้บริการซื้อสมุนไพร

2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการสืบทอดองค์ความรู้

2.4 ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงและสืบเนื่องประเพณีการรักษาโรคด้วยสมุนไพร

ได้แก่ ด้านความนิยมในการใช้สมุนไพร ด้านการปรุงยา วิธีการรักษาโรค แหล่งสมุนไพร การ
เจียดยา ความสัมพันธ์ในการอยู่ในสังคม แนวคิดเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรจากอดีตมาปัจจุบัน

2.5 ข้อมูลจากการสังเกต ความมีน้ำใจ การต้อนรับ ความน่าเชื่อถือ สภาพ
ความเป็นอยู่ ฐานะ สุขภาพ สิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย

3. แพทย์ผู้ทำหน้าที่สอน

3.1 ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ อายุ ความรู้

3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาโรคด้วยสมุนไพร ได้แก่ สมุนไพรที่ใช้จากอดีต
สืบเนื่องมาปัจจุบัน การเก็บรักษาสมุนไพร การใช้สมุนไพร การปรุงสมุนไพร โรคที่เป็นกันมาก
และนิยมรักษาด้วยสมุนไพร อาชีพและภูมิฐานะของผู้ที่มาใช้บริการใช้สมุนไพร

3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการสืบทอดองค์ความรู้

3.4 ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงและสืบเนื่อง ประเพณีการรักษาโรคด้วยสมุนไพร
ได้แก่ ด้านความนิยมในการใช้สมุนไพร ด้านการปรุงยา วิธีการรักษาโรค แหล่งสมุนไพร การ
เจียดยา ความสัมพันธ์ในการอยู่ในสังคม การสืบทอดการใช้สมุนไพรจากอดีตมาปัจจุบัน เอก
ลักษณะของร้านสมุนไพร

4.2 ข้อมูลจากการสังเกต ความมีน้ำใจ การต้อนรับ ความน่าเชื่อถือ สภาพ
ความเป็นอยู่ ฐานะ สุขภาพ สิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย

4. ผู้ป่วยที่ใช้สมุนไพรรักษาโรค

4.3 ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ อายุ ความรู้ ฐานะครอบครัว

4.4 วิถีชีวิตในรอบปี ได้แก่ ชีวิตประจำวัน การทำมาหากิน การใช้เครื่องทุ่น
แรง

4.5 โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ลักษณะถนนภายในหมู่บ้าน จำนวนร้านค้า
โรงเรียน วัด สถานเอนกนามัยและหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐที่อยู่ในหมู่บ้าน

4.6 ระบบบริการสุขภาพ ได้แก่ สถานบริการสุขภาพของรัฐที่อยู่ใกล้เคียง
สถานบริการสุขภาพแบบพื้นบ้านในชุมชนและที่ใกล้เคียง จำนวนแพทย์แผนไทย แพทย์พื้นบ้าน

4.5 การตัดสินใจใช้บริการสุขภาพระหว่างแพทย์แผนปัจจุบันกับแพทย์แผนไทย

4.6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแพทย์แผนไทยหรือแพทย์พื้นบ้าน ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ
ถือมีความรู้ด้านการรักษาด้วยสมุนไพรอย่างไรบ้าง และสถานะทางเศรษฐกิจ

4.7 อาการเจ็บป่วย ได้แก่ การเจ็บป่วยเรื้อรัง หรือตามฤดูกาล อาการเจ็บป่วย
ที่เกิดจากการประกอบอาชีพ เป็นต้น

4.8 รูปแบบการใช้สมุนไพร ได้แก่ รายชื่อชนิดของสมุนไพรที่นิยมใช้ใน
ท้องถิ่น รูปแบบเป็นอย่างไร รูปแบบการใช้เปลี่ยนแปลงหรือไม่ ความนิยมลดลงหรือเพิ่มขึ้น
เพราะเหตุใด

4.9 การสืบทอดประเพณีการใช้สมุนไพรรักษาโรค มีความเหนียวแน่นมั่นคงหรือ
คลี่คลายอย่างไร การรักษาโรคแบบพื้นบ้านที่ยังมีอยู่เนื่องจากสาเหตุใด วิธี
การรักษาอย่างไร

4.10 สภาพสังคม ประเพณีโดยทั่วไปมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

4.11 ข้อมูลจากการสังเกต สุขภาพภายนอกที่สังเกตได้ สภาพบ้านเรือนที่อยู่
อาศัยและสิ่งแวดล้อม การต้อนรับ ความมีน้ำใจ ความจริงใจในการให้
ข้อมูล

ภาคผนวก ค
ประกาศกระทรวงสาธารณสุข
เรื่อง ขาสามัญประจำบ้าน
ฉบับที่ ๒

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข
เรื่อง ยาสามัญประจำบ้าน
ฉบับที่ ๒

อาศัยตามอำนาจตามความในมาตรา ๗๖(๕) แห่งพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข โดยการแนะนำของคณะกรรมการยาจึงออกประกาศไว้ดังนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิกประกาศยาแผนโบราณที่เป็นยาสามัญประจำบ้าน ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ระบุยาสามัญประจำบ้าน ตามความในพระราชบัญญัติยา พ.ศ. ๒๕๑๐ ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๑

ข้อ ๒ ให้ยาแผนโบราณซึ่งมีชื่อ ปริมาณของวัตถุดิบประกอบ วิธีทำ สรรพคุณ ขนาดรับประทาน คำเตือน และขนาดบรรจุต่อไปนี้ เป็นยาสามัญประจำบ้าน

๑ ยาหอมเทพวิจิตร

วัตถุดิบประกอบ ลูกจันทร์ ดอกจันทร์ ลูกกระวาน การพลู จันทน์แดง จันทน์ขาว กฤษณา กระลำพัก ขอนดอก ชะลูด อบเชย เปราะหอม แผลงหอม หนักสิ่งละ ๒ ส่วน ผิวมะกรูด ผิวมะขี้เฒ่า ผิวมะนาว ผิวส้มตะรุ้งกะนุผิว ส้มจีน ผิวส้มโอ ผิวส้มเขียวหวาน หนักสิ่งละ ๔ ส่วน ชะมดเคี้ยว การบูร หนักสิ่งละ ๑ ส่วน โกรฐสอ โกรฐเขมา โกรฐหัวบัว โกรฐเขียง โกรฐจุกาลัมพา โกรฐกระดูก โกรฐก้านพร้าว โกรฐพุงปลา โกรฐขมิ้นชัน หนักสิ่งละ ๔ ส่วน เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนขาวเปลือก เทียนตาตักแตน เทียนเขาวพาดณี เทียนสัตตบุษย์ เทียนเกล็ดหอย เทียนตากบ หนักสิ่งละ ๔ ส่วน พิมเสนหนัก ๔ ส่วน ดอกมะลิหนัก ๑๘๔ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง ผสมน้ำดอกไม้เทศ ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๒ กรัม

สรรพคุณ แก้ลม บำรุงหัวใจ

ขนาดรับประทาน ครั้งละ ๕-๗ เม็ด

ขนาดบรรจุ ๓๐ เม็ด

๒ ยาหอมทิพโอสถ

วัตถุดิบประกอบ ดอกพิกุล ดอกบุนนาค ดอกสารภี ดอกมะลิ เกสรบัวหลวง ดอกกระดังงา ดอกจำปา ดอกบั้งจกกลนี้ หัวแห้วไทย กระจับ ฝาง จันทน์แดง จันทน์ขาว จันทน์เทศ กฤษณา ชะลูด อบเชย สมุลแว้ง สนเทศ ว่านน้ำ กระชาย เปราะหอม ดอกคำไทย ชะเอมเทศ สุรามฤต ชำตัน ลูกจันทร์ หนักสิ่งละ ๔ ส่วน โกรฐสอ โกรฐเขมา โกรฐหัวบัว โกรฐเขียง โกรฐจุฬาลัมพา โกรฐกระดูก โกรฐก้านพร้าว โกรฐพุงปลา โกรฐขี้ผึ้ง หนักสิ่งละ ๒ ส่วน เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาตักแตน เทียนเขาวพานิ เทียนสัตตบุษย์ เทียนเกล็ดหอย เทียนตากบ การบูร หนักสิ่งละ ๑ ส่วน ชะมดเคี้ยว พิมเสน หนักสิ่งละ ๒ ส่วน

วิธีทำ

ชนิดผง บดเป็นผง

ชนิดเม็ด บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๒ กรัม

สรรพคุณ

แก้ลมวิงเวียน ละลายน้ำดอกไม้หรือน้ำสุก

ขนาดรับประทาน

ชนิดผง ครั้งละ ๑/๒ - ๑ ช้อนกาแฟ

ชนิดเม็ด ครั้งละ ๕-๗ เม็ด

ขนาดบรรจุ

ชนิดผง ๑๕ กรัม

ชนิดเม็ด ๓๐ เม็ด

๓. ยามหานิลแห่งทอง

วัตถุดิบประกอบ เนื้อเม็ดสะบ้าอมฤตุม กระดุกกาสุม กระดุกงูเหลือมสุม หวายตะค้าสุม เม็ดมะละกอสุม ลูกมะคำดีควายสุม ถ่านไม้ดัก จันทน์แดง จันทน์เทศ ใบพิมเสน ใบหญ้านาง หมึกหอม หนักสิ่งละ ๑ ส่วน เบี้ยจันคั่วให้เหลือง ๓ เบี้ย

วิธีทำ บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด ปิดทองคำเปลว หนักเม็ดละ ๐.๕ กรัม

สรรพคุณ แก้ไข้ แก้กระหายน้ำ แก้หัด อีสุก อีใส

ขนาดรับประทาน รับประทานวันละ ๒ ครั้ง

ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๓-๔ เม็ด

เด็ก ครั้งละ ๑-๒ เม็ด

ขนาดบรรจุ

๓๐ เม็ด

๔. ยาเขียวหอม

วัตถุประสงค์ประกอบ ใบพิมเสน ใบผักกระโจม ใบหมากผู้ ใบหมากเมีย ใบ
สันพร้าวหอม รากแฝกหอม เปราะหอม จันทร์เทศ จันทร์แดง ว่านกีบแสด ว่านร้อนทอง
เนระพูสี พิษนาคน์ มหาสดำ รากไคร้เครือ ดอกพิกุล เกสรนูนาค เกสรสารภี เกสรบัว
หลวง หนักสิ่งละ ๑ ส่วน ระย่อม หนัก ๑/๔ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง
สรรพคุณ แก้ตัวร้อน ร้อนใน กระจายน้ำ ละลายน้ำสุก หรือน้ำดอกมะลิ
แก้พิษหัด พิษสุกใส
ละลายน้ำรากผักชีต้ม ทั้งรับประทานและชะโลม
ขนาดรับประทาน รับประทานวันละ ๔-๕ ครั้ง
ผู้ใหญ่ครั้งละ ๑ ช้อนกาแฟ
เด็ก ครั้งละ ๑-๒ ช้อนกาแฟ
ขนาดบรรจุ ๓๐ กรัม

๕. ยาประสะกะเพรา

วัตถุประสงค์ประสม พริกไทย ขิง ดีปลี กระเทียม น้ำประสานทองสะอาด หนักสิ่งละ
๒ ส่วน ชะเอมเทศ มหาหิงค์ หนักสิ่งละ ๘ ส่วน เหลือสินเธาว์ หนัก ๑ ส่วน
ผิวมะกรูด หนัก ๒๐ ส่วน ใบกะเพรา หนัก ๔๗ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๑ กรัม
สรรพคุณ แก้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ ละลายน้ำสุก หรือน้ำใบกะเพราต้ม
แก้ท้องแน่น จุกเสียด ใช้ไฟลเผาไฟพอสุก ผ่นแทรก
ขนาดรับประทาน รับประทานเช้า เย็น
เด็กอายุ ๑-๓ เดือน ครั้งละ ๑-๒ เม็ด
เด็กอายุ ๔-๖ เดือน ครั้งละ ๒-๓ เม็ด
เด็กอายุ ๗-๑๒ เดือน ครั้งละ ๔-๕ เม็ด
ขนาดบรรจุ ๓๐ เม็ด

๖. ยาเหลืองปิดสมุทร

วัตถุประสงค์ประกอบ หัวหมู ขมิ้นอ้อย เปลือกเพกา รากกล้วยดิบ กระเทียมคั่ว
ดีปลี ขันอ้อย ครั้ง สีเสียดเทศ สีเสียดไทย ใบเทียน ใบทับทิม หนักสิ่งละ ๑ ส่วน
ขมิ้นชัน หนัก ๖ ส่วน

วิธีทำ

บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๑ กรัม

สรรพคุณ

แก้ท้องเสีย ใช้เปลือกลูกทับทิม หรือเปลือกแคต้มกับ
น้ำปูนใส เป็นกระสาย ถ้าหาน้ำกระสายไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกแทน

ขนาดรับประทาน

รับประทานวันละ ๓ เวลา ก่อนอาหาร

เด็กอายุ ๓-๕ เดือน ครั้งละ ๒ เม็ด

เด็กอายุ ๖-๑๒ เดือน ครั้งละ ๓-๔ เม็ด

เด็กโต ครั้งละ ๕-๗ เม็ด

ขนาดบรรจุ

๓๐ เม็ด

๗. ยาอัมฤควาที

วัตถุประสงค์ประกอบ รากไคร้เครือ โกรฐพุงปลา เทียนขาว ลูกผักชีลา เนื้อลูก
มะขามป้อม เนื้อลูกสมอ พิกาก หนักสิ่งละ ๗ ส่วน น้ำประสานทองสะอาด หนัก ๑ ส่วน
ชะเอมเทศ หนัก ๔๓ ส่วน

วิธีทำ

บดเป็นผง

สรรพคุณ

แก้ไอ ขับเสมหะ ละลายน้ำมะนาวแทรกเกลือ ใช้จิบหรือ

กวาดคอ

ขนาดที่ใช้

ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๑ ช้อนกาแฟ

เด็ก ลดลงตามส่วน

ขนาดบรรจุ

๑๕ กรัม

๘. ยาประสะมะแว้ง

วัตถุดิบประกอบ สารส้ม หนัก ๑ ส่วน ขมิ้นอ้อย หนัก ๓ ส่วน ใบสวาด
ใบตาลหมอน ใบกระเพรา หนักสิ่งละ ๔ ส่วน ลูกมะแว้งต้น ลูกมะแว้งเครือ หนักสิ่งละ
๘ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง ผสมน้ำสุกแทรกพิมเสนพอสมควร ทำเป็นเม็ด หนัก

เม็ดละ ๐.๒ กรัม

สรรพคุณ แก้ไอ แก้เสมหะ ละลายน้ำมูกและเสมหะที่ติดคอหรือใช้อม

ขนาดรับประทาน ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๑-๒ เม็ด

เด็ก ครั้งละ ๕-๗ เม็ด

ขนาดบรรจุ ๓๐ เม็ด

๙. ยาจันทลีลา

วัตถุดิบประกอบ โกฐสอ โกฐเขมา โกฐจุฬาลัมพา จันทน์เทศ จันทน์แดง
ลูกกระดอม บอระเพ็ด รากปลาไหลเผือก หนักสิ่งละ ๔ ส่วน พิมเสนหนัก ๑ ส่วน

วิธีทำ ชนิดผล บดเป็นผง

ชนิดเม็ด บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๕ กรัม

สรรพคุณ แก้ไข้ ตัวร้อน

ขนาดรับประทาน รับประทานทุก ๔ ชั่วโมง

ชนิดผง เด็ก ครั้งละ ๑/๒ - ๑ ช้อนกาแฟ

ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๑ - ๒ ช้อนกาแฟ

ชนิดเม็ด เด็ก ครั้งละ ๑ - ๒ เม็ด

ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๓ - ๔ เม็ด

ขนาดบรรจุ ชนิดผง ๑๕ กรัม

ชนิดเม็ด ๓๐ กรัม

๑๐. ยาตรีหอม

วัตถุดิบประกอบ เนื้อลูกสมอเทศ เนื้อลูกสมอพิเภก เนื้อลูก
มะขามป้อม ลูกผักชีลา หนักสิ่งละ ๔ ส่วน รากไคร้เครือ โกรฐสอ ชะเอมเทศ น้ำ
ประสานทองตะตู่

ลูกขี้ดคั่ว หนักสิ่งละ ๑ ส่วน เนื้อลูกสมอไทย โกรฐน้ำเต้าใหญ่หนึ่งลูก หนักสิ่งละ ๒ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๒ กรัม

สรรพคุณ แก้เด็กท้องผูก ระบายพิษไข้

ขนาดรับประทาน รับประทานก่อนอาหารเช้า

เด็กอายุ ๑-๒ เดือน ครั้งละ ๒-๓ เม็ด

เด็กอายุ ๓-๕ เดือน ครั้งละ ๔-๕ เม็ด

เด็กอายุ ๖-๑๒ เดือน ครั้งละ ๖-๘ เม็ด

ขนาดบรรจุ ๓๐ เม็ด

๑๑. ยาประสะจันทน์แดง

วัตถุดิบประกอบ รากเหมือนคน รากมะปรางหวาน รากมะนาว เปราะหอม
โกรฐหัวบัว จันทน์เทศ ฝางเสน หนักสิ่งละ ๔ ส่วน เกสรบัวหลวง ดอกบุนนาค ดอก
สารภี ดอกมะลิ หนักสิ่งละ ๑ ส่วน จันทน์แดง ๓๒ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง

สรรพคุณ แก้ไข้ตัวร้อน กระจายน้ำ ละลายน้ำสุก หรือน้ำดอกมะลิ

ขนาดรับประทาน รับประทานทุก ๓ ชั่วโมง

ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๑ ช้อนกาแฟ

เด็ก ครั้งละ ๑-๒ ช้อนกาแฟ

ขนาดบรรจุ ๑๕ กรัม

๑๒. ยาหอมอินทจักร์

วัตถุดิบประกอบ สะค้าน รากข้าวปลู จิง ตีป्ली รากเจตมูลเพลิง ลูกผักชีลา
 โกฐสอ โกฐเขมา โกฐก้านพร้าว โกฐพุงปลา โกฐจุฬาลัมพา โกฐเชียง โกฐกั๊กกรา โกฐ
 น้ำเต้า โกฐกระดูก เทียนดำ เทียนขาว เทียนแดง เทียนข้าวเปลือก เทียนยาวพาดนี้
 จันทน์แดง จันทน์เทศ เถาเมวกแดง เถาเมวกขาว รากหญ้านาง เปลือกชะลูด อบเชย
 เปลือกสมุลแว้ง กฤษณา กระลำพัก บอระเพ็ด ลูกกระดอม กายาน ขอนดอก ชะมดเข็ด
 ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน กานพลู รากไคร้เครือ ลำพันแดง ดอกสารภี ดอกพิทู
 ดอกบุษราคัม ดอกจำปา ดอกกระดังงา ดอกมะลิ ดอกคำไทย ผ่างเสน ดีงูเห่า ดีหมูป่า
 ดีวัว พิมเสน หนักสิ่งละ ๑ ส่วน

วิธีทำ

ชนิดผง บดเป็นผง

สรรพคุณ

ชนิดเม็ด บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๒ กรัม

แก้ลมบาดทะจิต ใช้น้ำดอกมะลิ

แก้คลื่นเหียนอาเจียน ใช้น้ำลูกผักชี เทียนดำต้ม ถ้าไม่มีใช้

น้ำสุก แก้ลมจุกเสียด ใช้น้ำขิงต้ม

ขนาดรับประทาน

รับประทานทุก ๓ ชั่วโมง

ชนิดผง ครั้งละ ๑ ช้อนกาแฟ

ชนิดเม็ด ครั้งละ ๕-๑๗ เม็ด

ขนาดบรรจุ

ชนิดผง ๑๕ กรัม ชนิดเม็ด ๓๐ เม็ด

๑๓. ยาประสะไพล

วัตถุดิบประกอบ ผิวมะกรูด ว่านน้ำ กระเทียม หัวหอม พริกไทย ตีป्ली จิง
 ขมิ้นอ้อย เทียนดำ เกล็ดสินเธาว์ หนักสิ่งละ ๘ ส่วน การบูร หนัก ๑ ส่วน ไพล หนัก
 ๘๑ ส่วน

วิธีทำ

บดเป็นผง

สรรพคุณ

แก้จุกเสียด แก้ระดูไม่ปกติ ขับน้ำคาวปลา

ขนาดรับประทาน

รับประทานวันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร

ครั้งละ ๑ ช้อนกาแฟ ละลายน้ำสุก หรือน้ำสุรา

ขนาดบรรจุ

๓๐ กรัม

๑๔. ยาหอมเนาวโกฐ

วัตถุดิบประกอบ จึงแห้ง ดีปลี เจตมูลเพลิงแดง สะค้าน ขี้พูลู หนักสี่ล
 ๓ ส่วน เหง้าหมู โกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว โกฐเชียง โกฐจุฬาลัมพา โกฐกระดูก
 โกฐก้านพร้าว โกฐพุงปลา โกฐขมิ้นดำ เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าง
 เปลือก เทียนตาตักแตน เทียนยาวพาดณี เทียนสัตตบุษย์ เทียนเกล็ดหอย เทียนตากบ
 ลักชี ลูกราชดัด ลูกสารพัดพิษ ลูกกระวาน การพูลู ดอกจันทร์ ลูกจันทร์ จันทร์เทศ
 จันทร์แดง อบเชยญวน เปลือกสมุลแว้ง กล้วยตีนนก แผลหอม เปลือกชะลูด เปราะหอม
 รากไคร้เครือ เนื้อไม้ ขอนดอก กระลำพัก เนื้อลูกมะขามป้อม เนื้อลูกสมอพิเภก ชะเอม
 เทศ ลูกผักชีลา ลูกกระดอม บอระเพ็ด เกสรบัวหลวง เกสรนุนาค ดอกพิบูล ดอก
 สารภี ดอกมะลิ แก่นสน หนักสี่ล ๔ ส่วน น้ำประสานทองสะอาด หนัก ๒ ส่วน
 ชะมดเซ็ด พิมเสน หนักสี่ล ๑ ส่วน

วิธีทำ

ชนิดผง บดเป็นผง

ชนิดเม็ด บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๒ กรัม

สรรพคุณ

แก้ลมคลื่นเหียน อาเจียน ใช้น้ำลูกผักชี เทียนดำต้ม
 แก้ลมปลายไข้ ใช้น้ำก้านสะเดา ลูกกระดอม และบอระเพ็ด
 ต้มเอาน้ำ ถ้าหาน้ำกระสายไม่ได้ใช้น้ำสุกแทน

ขนาดรับประทาน

รับประทานทุก ๓ ชั่วโมง

ชนิดผง ครั้งละ ๑/๒ - ๑ ช้อนกาแฟ

ชนิดเม็ด ครั้งละ ๕ - ๑๐ เม็ด

ขนาดบรรจุ

ชนิดผง ๑๕ กรัม

ชนิดเม็ด ๓๐ กรัม

๑๕. ยาวีสัมพยาใหญ่

วัตถุดิบประกอบ ลูกผักชีลา ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ หนักสิ่งละ ๘ ส่วน
 กระวาน การพลู โกรฐสอ โกรฐเขมา โกรฐหัวบัว โกรฐเชียง โกรฐจุฬาลัมพา อบเชย
 สมุลแว้ง สมอเทศ สมอไทย รากไคร้เครือ ว่านน้ำ บอระเพ็ด ชิงแห้ง พญารากขาว
 หนักสิ่งละ ๒ ส่วน ดีปลี หนัก ๕๖ ส่วน น้ำประสานทองสะอาด หนัก ๑ ส่วน

วิธีทำ	บดเป็นผง
สรรพคุณ	แก้ท้องขึ้น อืดเฟ้อ จุกเสียด
ขนาดรับประทาน	รับประทานทุก ๔ ชั่วโมง ครั้งละ ๑ ช้อนกาแฟ ใช้น้ำสุกเป็นกระสาย หรือผสมน้ำผึ้งเป็นลูกกลอน
ขนาดบรรจุ	๑๕ กรัม

๑๖. ยาธาตุบรรจบ

วัตถุดิบประกอบ ชิง โกรฐเขมา โกรฐพุงปลา โกรฐเชียง โกรฐสอ เทียนดำ เทียน
 ขาว เทียนสัตตบุษย์ เทียนยาวพาดณี เทียนแดง ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ การพลู
 การบูร เปลือกสมุลแว้ง ลูกกระวาน ลูกผักชีลา ใบพิมเสน รากไคร้เครือ ดีปลี เปราะหอม
 หนักสิ่งละ ๔ ส่วน โกรฐก้านพร้าว หนัก ๘ ส่วน เนื้อลูกสมอไทย หนัก ๑๖ ส่วน
 น้ำประสานทองสะอาด หนัก ๑ ส่วน

วิธีทำ	บดเป็นผง
สรรพคุณ	แก้ธาตุไม่ปกติ ท้องเสีย ใช้เปลือกแคหรือเปลือกกะเดา หรือเปลือกลูกทับทิม ต้มกับน้ำปูนใส แก้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ ใช้กระเทียม ๓ กลีบ ทูบขงน้ำร้อน หรือใช้ใบกระเพรา ต้มเป็น กระสาย ถ้าหาน้ำกระสายไม่ได้ ให้น้ำสุกแทน
ขนาดรับประทาน	รับประทานวันละ ๓ เวลา ก่อนอาหาร ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๑ ช้อนกาแฟ เด็ก ครั้งละ ๑-๒ ช้อนกาแฟ
ขนาดบรรจุ	๑๕ กรัม

๑๗. นาประสะการพลู

วัตถุดิบประกอบ เทียนขาว เทียนดำ โกรฐสอ โกรฐกระดูก กำมะถันเหลือง
การบูร รากไคร้เครือ เปลือกเพกา เปลือกขี้ฮ้าย ใบกระวาน ลูกกระวาน ลูกผักชีลา
แฝกหอม ว่านน้ำ หัวกระชาย เปราะหอม รากแฉง กรุงเขมา หนักสิ่งละ ๔ ส่วน
รากข้าวสาร เนื้อไม้ ลูกจันทร์ ขมิ้นชัน หนักสิ่งละ ๘ ส่วน จึงแห้ง ตีปูลี หนักสิ่งละ
๓ ส่วน น้ำประสานทองสะอาด ไซล เจตมูลเพลิง สะค้าน ช้าพลู หนักสิ่งละ ๒ ส่วน
เปลือกขิก หนัก ๑๐ ส่วน พริกไทย หนัก ๑ ส่วน กานพลู หนัก ๑๓๑ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง
สรรพคุณ แก้ปวดเมื่อย เนื่องจากธาตุไม่ปกติ ไข้ไฟเผาไฟฝนกับน้ำ
ปูนใส ถ้าหาน้ำกระสายไม่ได้ ให้ใช้น้ำสุกแทน
ขนาดรับประทาน รับประทานทุก ๓ ชั่วโมง ผู้ใหญ่ครั้งละ ๑ ช้อนกาแฟ
ขนาดบรรจุ ๑๕ กรัม

๑๘. ยากวาดแสงหมึก

วัตถุดิบประกอบ หมึกหอม จันทน์ชะมด ลูกกระวาน จันทร์เทศ ใบพิมเสน
ลูกจันทร์ ดอกจันทร์ กานพลู ใบสันพร้าวหอม หัวหอม ใบกระเพรา ดิงูเหลื่อม หนักสิ่งละ
๔ ส่วน ชะมด พิมเสน หนักสิ่งละ ๑ ส่วน

วิธีทำ บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักสิ่งละ ๐.๒ ส่วน
สรรพคุณ แก้ตัวร้อน ละลายน้ำดอกไม้เทศ
แก้ท้องขึ้น ปวดท้อง ละลายน้ำใบกระเพราต้ม
แก้ไอ ขับเสมหะ ละลายน้ำลูกมะแว้งเครือ หรือลูกมะแว้ง
ต้นกวาดคอ แก้ปากเป็นแผล แก้ละออง ละลายน้ำลูก
เบญจกานี ฝนทาปาก
ขนาดรับประทาน ใ้กวาดคอวันละ ๑ ครั้ง หลังจากนั้นรับประทานทุก
๓ ชั่วโมง
เด็กอายุ ๑ - ๖ เดือน ครั้งละ ๒ เม็ด
เด็กอายุ ๗ - ๑๒ เดือน ครั้งละ ๓ เม็ด
ขนาดบรรจุ ๑๒ เม็ด

๑๙. ยามันทธาตุ

วัตถุดิบประกอบ โกรฐสอ โกรฐเขมา โกรฐหัวบัว โกรฐเขียง โกรฐจุฬาลัมพา
เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาตักแตน รากไคร้เครือ ลูกผักชี
ล้อม , ลูกผักชีลา การบูร กระเทียม เปลือกสมุลแห้ง เปลือกโมกมัน จันทน์แดง จันทน์เทศ
กานพลู ดีปลี รากข้าพลู เถาะสะค้าน รากเจตมูลเพลิง พริกไทยล่อน ลูกจันทน์ หนัก
สิ่งละ ๑ ส่วน จึง ลูกเบญจกานี หนักสิ่งละ ๓ ส่วน

วิธีทำ	บดเป็นผง
สรรพคุณ	แก้ธาตุไม่ปกติ แก้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ
ขนาดรับประทาน	รับประทานวันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร ผู้ใหญ่ ครั้งละ ๑ ช้อนกาแฟ ละลายน้ำสุก เด็ก ครั้งละ ๑/๒ ช้อนกาแฟ ละลายน้ำสุก
ขนาดบรรจุ	ชนิดผง ๑๕ กรัม

๒๐. ยาไฟประลัยกัลป์

วัตถุดิบประกอบ พริกไทยล่อน ของ ดีปลี กระเทียม หนักสิ่งละ ๔ ส่วน
กะทือ ข่า ไพล เปลือกมะขุม หนักสิ่งละ ๕ ส่วน รากเจตมูลเพลิงแดง สารส้ม แก่นขน
สนทะเล การบูร ผิวมะกรูด หนักสิ่งละ ๕ ส่วน

วิธีทำ	บดเป็นผง
สรรพคุณ	ขับน้ำคาวปลา ในเรือนไฟ ช่วยให้มีคนลูกเข้าคู่
ขนาดรับประทาน	รับประทานวันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร ครั้งละ ๒ ช้อนกาแฟ ละลายน้ำสุก หรือน้ำสุรา
ขนาดบรรจุ	๑๕ กรัม

๒๑. ยาไฟห้ำากอง

วัตถุดิบประกอบ รากเจตมูลเพลิง ขิง พริกไทยล่อน สารส้ม ฝักส้มป่อย หนัก

สิ่งละ ๑ ส่วน

วิธีทำ	บดเป็นผง
สรรพคุณ	ขับน้ำคาวปลา ในเรือนไฟ ช่วยห้ามดลูกเข้าอู่
ขนาดรับประทาน	รับประทานวันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร
ขนาดบรรจุ	ครั้งละ ๑ ช้อนกาแฟ ละลายน้ำสุก หรือน้ำสุรา
	๑๕ กรัม

๒๒. ยาประสะเจตพังคิ

วัตถุดิบประกอบ ดอกจันทน์ ลูกจันทน์ ลูกกระวาน ใบกระวาน กานพลู
กรงขเมา รากไคร้เครือ การบูร ลูกสมอทะเล พญารากขาว เปลือกหว่า เกล็ดสินเ้าว

หนักสิ่งละ ๑ ส่วน พริกไทยล่อน บอระเพ็ด หนักสิ่งละ ๒ ส่วน ข่า หนัก ๑๕ ส่วน
ระย้อม หนัก ๒ ส่วน เจตพังคิ หนัก ๓๔ ส่วน

วิธีทำ	บดเป็นผง
สรรพคุณ	แก้กระษัยจุกเสียด
ขนาดรับประทาน	รับประทานทุกเช้าและเย็น ก่อนอาหาร
ขนาดบรรจุ	ครั้งละ ๑ ช้อนกาแฟ ละลายน้ำสุก
	๑๕ กรัม

๒๓. ยาธรณีสันตะฆาต

วัตถุดิบประกอบ ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน กานพลู เทียนดำ เทียน
ขาว หัวดองดึง หัวบุก หัวกลอย หัวกระดาดขาว หัวกระดาดแดง ลูกเร้ว ขิง ชะเอมเทศ
รากเจตมูลเพลิง โกรฐกระดูก โกรฐขเมา โกรฐน้ำเต้า หนักสิ่งละ ๑ ส่วน ฝักแพวแดง เนื้อ
ลูกมะขามป้อม หนักสิ่งละ ๒ ส่วน เนื้อลูกสมอไทย มหาหิงค์ การบูร หนักสิ่งละ ๕
ส่วน รงทอง (ประสะแล้ว) หนัก ๔ ส่วน ยาดำ หนัก ๒๐ ส่วน พริกไทยล่อน หนัก ๙๖
ส่วน

วิธีทำ	บดเป็นผง
สรรพคุณ	แก้กระษัยเส้น เถาดาน ท้องผูก
ขนาดรับประทาน	รับประทานวันละ ๑ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า หรือก่อนนอน ครั้งละ ๑/๒ - ๑ ช้อนกาแฟ ละลายน้ำสุก หรือน้ำผึ้งปั้นเป็น ลูกกลอน
คำเตือน	คนไข้ หรือสตรีมีครรภ์ ห้ามรับประทาน
ขนาดบรรจุ	๑๕ กรัม

๒๔. ยาบำรุงโลหิต

วัตถุดิบประกอบ โกฐจุฬาลัมพา เนื้อสมอไทย เนื้อลูกสมอติ่ง เนื้อลูกสมอ
พิเภก เปลือกชะลูด เปลือกอบเชยเทศ จันทน์แดง แก่นแสมสาร แก่นแสมทะเล กฤษณา
หนักสิ่งละ ๑ ส่วน ครั้ง หนัก ๘ ส่วน ผาง ดอกคำไทย หนักสิ่งละ ๑๐ ส่วน

วิธีทำ	บดเป็นผง
สรรพคุณ	บำรุงโลหิต
ขนาดรับประทาน	รับประทานครั้งละ ๒ ครั้ง เช้า-เย็น ก่อนอาหาร ครั้งละ ๑ ช้อนกาแฟ ละลายน้ำสุก
ขนาดบรรจุ	๓๐ กรัม

๒๕. ยาประสะเปราะใหญ่

วัตถุดิบประกอบ โกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว โกฐเชียง โกฐจุฬาลัมพา
เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาตุ๊กแตน ลูกจันทน์ ดอกจันทน์
ลูกกระวาน กานพลู จันทน์เทศ จันทน์แดง ดอกบุนนาค ออกสารภี ดอกพิกุล เกสรบัว
หลวง หนักสิ่งละ ๑ ส่วน เปราะหอม หนัก ๒๐ ส่วน

วิธีทำ	บดเป็นผง
สรรพคุณ	ถอนพิษไข้ตาแทรกสำหรับเด็กละลายน้ำดอกไม้มเทศหรือน้ำสุก รับประทาน หรือผสมน้ำสุกทกระหม่อม
ขนาดรับประทาน	รับประทาน วันละ ๓ ครั้ง ครั้งละ ๑/๒ - ๑ ช้อนกาแฟ
ขนาดบรรจุ	๑๕ กรัม

๒๖. ยามหาจักรีใหญ่

วัตถุประสงค์ประกอบ โกรฐสอ โกรฐเขมา โกรฐพุงปลา โกรฐก้านพร้าว โกรฐกระดูก
เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนยาวพาดณี สมอไทย (เอาแต่เนื้อ)
ลูกจันทร์ ดอกจันทร์ ลูกกระวาน กานพลู ขะเอนเทศ เมล็ดโหระพา ลูกผักชีลา สารส้ม
ดินประสิว ขมิ้นอ้อย หัวกระเทียม หนักสิ่งละ ๑ ส่วน ยาตำสะตุ หนัก ๔ ส่วน ใบ
กระพังโหม หนัก ๓๐ ส่วน

วิธีทำ	บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๕ กรัม
สรรพคุณ	แก้ลมทราง แก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ
ขนาดรับประทาน	เด็กอายุต่ำกว่า ๕ ขวบ รับประทานครั้งละ ๑-๓ เม็ด เพิ่มและลดได้ตามส่วน รับประทานกับน้ำสุก ก่อนอาหาร เช้า - เย็น
ขนาดบรรจุ	๑๐ เม็ด

๒๗. ยาเนาวหอย

วัตถุประสงค์ประกอบ กระดุกเลื้อมเผา กระดุกโคเผา กระดุกงูเหลือมเผา หนักสิ่งละ ๑ ส่วน
เปลือกหอยขมเผา เปลือกหอยแครงเผา เปลือกหอยตาวัวเผา เปลือกหอยพิมผการังเผา
เปลือกหอยนางรมเผา เปลือกหอยกาบเผา เปลือกหอยมุกเผา เปลือกสังข์เผา หนักสิ่งละ
๒ ส่วน รากหนดี (ตองแตก) หนัก ๓ ส่วน รากเจตมูลเพลิงแดง หัสคุณเทศ หนักสิ่งละ
๔ ส่วน พริกไทยล่อน หนัก ๓๒ ส่วน

วิธีทำ	บดเป็นผง
สรรพคุณ	แก้กระษัยจุกเสียด
ขนาดรับประทาน	รับประทานวันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า - เย็น ครั้งละ ๑ ช้อนกาแฟ ผสมน้ำผึ้งปั้นเป็นลูกกลอน
ขนาดบรรจุ	๑๕ กรัม

๒๘. ยาถ่าย

วัตถุประสงค์ประกอบ ใบมะกา ใบมะขาม ใบส้มป่อย หญ้าไทร ใบไผ่ป่า ฝักคูณ
รากขี้กาแดง รากขี้กาขาว รากตองแตก เถาวัลย์เปรียง หัวหอม ฝักส้มป่อย สมอไทย
สมอดีงู หนักสิ่งละ ๑ ส่วน ขี้เหล็กทั้ง ๕ ส่วน ยาดำ หนัก ๔ ส่วน ดีเกลือฝรั่ง หนัก
๒๐ ส่วน

วิธีทำ	บดเป็นผง ทำเป็นเม็ด หนักเม็ดละ ๐.๒ กรัม
สรรพคุณ	แก้ท้องผูก
ขนาดรับประทาน	รับประทานวันละ ๑ ครั้ง ก่อนนอน ครั้งละ ๒ - ๕ เม็ด ตามธาตุหนักธาตุเบา
ขนาดบรรจุ	๑๐ เม็ด